

Cyngor Bwrdeistref Sirol
MERTHYR TUDFUL
MERTHYR TYDFIL
County Borough Council

Gwasanaeth Maethu Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful

Polisi ysmygu

HANES DOGFENNAU			
Rhif y fersiwn:	1	Statws: (drafft/terfynol)	Maethu
Dyddiad Ysgrifenedig	Hydref 2023	Dyddiadau Cyhoeddi ar gyfer ymgyngori	Tachwedd 2023
Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb			
Dogfennau ategol			
Awdurdodwyd gan: Pennaeth Gwasanaeth Tîm Rheoli Plant/ Oedolion	Dyddiad: 21.12.23	Cadarnhawyd gan: J Llewellyn Cyngor	Dyddiad: 2024
Cyfrifoldeb Arweiniol: Joe Rhys Jones	Awdur: Laura Roberts	Dyddiad Gweithredu: Mawrth 2024	Dyddiad Adolygu: Mawrth 2025
Canlyniad yr Adolygiad:			

Tabl Cynnwys

Cynnwys	Tudalen
Pwrrpas	4
Gwybodaeth a chefnogaeth	5
Effeithiau mwg amgylcheddol ar blant	5
Goblygiadau bod yn ysmygwr pan fydd yn derbyn gofal	6
Polisi Gwasanaeth Maethu Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful	7
Canllawiau i ofalwyr maeth sy'n gofalu am bobl ifanc sy'n smygu	9

Pwrrpas:

Ysgrifennwyd y cyngor a'r arweiniad hwn gan gyfeirio at Bolisi Smygu blaenorol Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful.

Mae'r ddogfen hon yn rhoi gwybodaeth am y risgiau i blant o smygu goddefol ac yn amlinellu'r polisi y mae Maethu Cymru Merthyr Tudful wedi'i fabwysiadu mewn perthynas â'r mater hwn.

Yn ôl Sefydliad Iechyd y Byd (WHO), mae tybaco yn lladd mwy nag 8 miliwn o bobl y flwyddyn ledled y byd ac mae'n un o'r bygythiadau iechyd cyhoeddus mwyaf a welwyd erioed. Mae ysmegu ac ysmegu goddefol yn gysylltiedig ag amrywiaeth o afiechydon difrifol gan gynnwys canserau a chlefyd y galon.

Mae Llywodraethau'r DU a Chymru wedi cyflwyno cynlluniau a pholisïau sy'n ceisio lleihau nifer yr ysmygwyr. Mae'r rhain yn cynnwys y gwaharddiad ysmegu yn 2007, ysmegu mewn cerbydau sydd â gwaharddiad plant yn 2015 a Chynllun Cyflawni Rheoli Tybaco Cymru 2017-2020. Er bod cyfraddau ysmegu wedi bod yn gostwng yn gyson, mae ysmegu yn dal i fod yn un o brif achosion marwolaeth gynamserol yng Nghymru.

Ar 2 Ebrill 2007, cyflwynodd Llywodraeth Cynulliad Cymru waharddiad ysmegu ym mhob man cyhoeddus a gweithle 'amgaeedig' a 'sylweddol gaeedig' gan gynnwys cerbydau.

Mae'r gwaharddiad wedi'i gynllunio i gyfyngu amlygiad i fwg ail law neu ysmegu goddefol. Mae tystiolaeth glir bellach bod mwg tybaco amgylcheddol yn niweidio iechyd pobl nad ydynt yn ysmegu. Bydd yn amddiffyn aelodau o'r cyhoedd a gweithwyr fel ei gilydd.

Erbyn 1 Ebrill 2021, gweithredwyd deddfwriaeth newydd Iechyd y Cyhoedd (Cymru) 2017. Mae hyn yn ei gwneud hi'n anghyfreithlon i ysmegu ar dir yr ysgol, mewn meysydd chwarae ac mewn ysbytai. Bydd hyn yn cefnogi'r polisïau di-fwg sydd eisoes ar waith a bydd yn diogelu plant a phobl ifanc ymhellach rhag effeithiau niweidiol mwg tybaco. Bydd hefyd yn helpu i atal ysmegu rhag cael ei yfed, trwy ddadnormaleiddio ysmegu.

(Am fwy o fanylion gweler Cynllun Gweithredu Rheoli Tybaco Cymru [tobacco-control-delivery-plan-for-wales-2017-to-2020.pdf](#))

Mae Gwasanaeth Maethu Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful yn ei gwneud yn ofynnol i bob gofalwr maeth gadw at y cyngor a'r arweiniad hwn er budd iechyd y plant y maent yn gofalu amdanynt, eu hunain a'u plant eu hunain.

Gwybodaeth a chymorth ynghylch ysmegu

- Mae ysmegu yn un o brif achosion marwolaethau cynamserol yn y Deyrnas Unedig. Mae ysmegu ac ysmegu goddefol wedi cael ei gysylltu ag amrywiaeth o afiechydon difrifol gan gynnwys canserau a chlefyd y galon.
- Mae gwybodaeth gyffredinol am ysmegu ar gael o brif safle Iechyd Cyhoeddus Cymru (rheoli tybaco);
- Mae gwybodaeth am roi'r gorau i ysmegu ar gael ar wefan Helpa fi i Stopio.
- Gellir dod o hyd i wybodaeth am yr hyn y mae'r GIG yn ei wneud am ysmegu ar Iechyd yng Nghymru;
- Am wybodaeth am eich iechyd eich hun, ewch i wefan Galw Iechyd Cymru.
- Mae ASH Cymru yn sefydliad sy'n ceisio cyfathrebu, hysbysu a chefnogi unigolion a phrosiectau ar reoli tybaco. Mae gwefan ASH Cymru yn darparu gwybodaeth benodol am ysmegu, am blant a phobl ifanc. Mae cangen pobl ifanc o ASH Cymru o'r enw The Filter hefyd.
- Mwy o wybodaeth ac ystadegau am ysmegu yn 2020:
<http://www.publichealthwalesobservatory.wales.nhs.uk/smoking-infographic>

Beth yw effeithiau uniongyrchol mwg tybaco amgylcheddol mewn plant?

Mae plant ifanc yn arbennig o agored i effeithiau mwg ail a thrydydd llaw oherwydd bod eu hysgyfaint a'u llwybrau anadlu yn fach, ac mae eu systemau imiwnedd yn anaeddfed. O ganlyniad, pan fyddant yn agored i fwg tybaco amgylcheddol, maent yn fwy tebygol nag oedolion o ddatblygu heintiau anadlol a chlust. Mae gan blant gyfraddau anadlol uwch nag oedolion hefyd, ac o ganlyniad maent yn anadlu cemegau mwy niweidiol, fesul punt o bwysau'r corff, nag y byddai oedolyn yn yr un cyfnod o amser.

Mae tystiolaeth wyddonol gyson i gefnogi'r cysylltiad o risg uwch o'r amodau canlynol mewn plant a fagwyd mewn aelwydydd ysmegu.

- Marwolaeth sydyn annisgwyl mewn babandod (SUDI) neu farwolaeth cot yw'r achos marwolaeth mwyaf cyffredin ymhlith plant 1-12 mis. O'i gymharu â'r babanod hynny nad yw eu mamau yn ysmegu, mae gan fabanod mamau ysmegu bron i bum gwaith y risg o farw o SUDI.
- Mae heintiau'r llwybr anadlol is (niwmonia a bronchitis) mewn plant cyn oed ysgol yn digwydd yn amlach os yw rhiant yn ysmegu.
- Mae asthma a heintiau anadlol mewn plant oedran ysgol yn fwy cyffredin mewn aelwyd ysmegu. Amcangyfrifir bod rhwng 1600 a 5,400 o achosion newydd o asthma yn digwydd bob blwyddyn o ganlyniad i smegu rhieni. Yn ogystal, mae asthma sefydledig yn tueddu i fod yn fwy difrifol mewn aelwydydd ysmegu.
- Mae smegu rhieni yn gyfrifol am risg uwch o 20-40% o glefyd y glust ganol mewn plant. Mae hyn yn gysylltiedig â cholli clyw, angen llawdriniaeth, oedi lleferydd uwchradd, anawsterau addysgu ac ynysu cymdeithasol.
- Yn y DU, mae 17,000 o blant o dan bump oed yn cael eu derbyn i'r ysbyty bob blwyddyn gyda salwch sy'n deillio o ysmegu goddefol. Mae'r dystiolaeth am rai o'r cyflyrau hyn yn gysylltiedig â dos - y mwyaf yw nifer y sigaréts sy'n cael eu smegu gan yr oedolion, y mwyaf yw'r risg. Bydd y risgiau i blant hefyd yn cael eu cynyddu gan amllder ymweliadau gan berthnasau ysmegu a ffrindiau teulu.

Beth yw goblygiadau dod yn ysmygwr wrth dderbyn gofal?

Adroddodd Sefydliad Iechyd y Byd (WHO) (1999) fod plant sy'n byw gyda rhieni sy'n ysmegu bron i deirgwaith yn fwy tebygol o ysmegu na'r rhai nad yw eu rhieni'n ysmegu. Mae plant smygwr yn fwy tebygol o gymryd yr arfer oherwydd eu bod yn copïo ymddygiad oedolion. Mae tyfu i fyny mewn cartref lle mae oedolion yn ysmegu'n aml yn golygu bod plant yn ystyried ysmegu fel y 'norm'. Mae cymeradwyaeth neu anghymeradwyaeth eu rhieni o'r arfer yn ffactor sylweddol wrth benderfynu a fydd plentyn yn dod yn ysmygwr yn y pen draw.

Mae rhai pobl ifanc yn dod i mewn i'r system ofal fel ysmygwr. Mae eraill ond yn dod yn ysmygwr wrth dderbyn gofal. Mae'r goblygiadau iechyd i'r holl ysmygwr ifanc hyn yn ddifrifol a dylai'r rhai sy'n gyfrifol am eu lles wneud popeth o fewn eu gallu i'w helpu i roi'r gorau i'r arfer.

Y cynharaf mewn bywyd y mae plant yn dechrau ysmegu, y mwyaf yw'r risg o ddatblygu clefyd y galon a chanser yr ysgyfaint yn ddiweddarach mewn bywyd. Mae plant sy'n ysmegu rhwng dwy

a chwe gwaith yn fwy agored i beswch, wheeziness, a diffyg anadl a chlust glud na'r rhai nad ydynt yn ysmegu.

Mae ysmygwyr ifanc yn cymryd mwy o amser i ffwrdd o'r ysgol na phobl nad ydynt yn ysmegu. Maent yn llai ffit yn gorfforol na phlant eraill ac maent yn arafach wrth redeg sbortiau a dygnwch. Yn amlwg, fel Awdurdod cyfrifol, mae'n rhaid i ni wneud popeth o fewn ein gallu i leihau'r risg o smegu goddefol ar y plant rydym yn gofalu amdanynt a gwneud popeth o fewn ein gallu i annog y plant hynny sy'n smegu rhag parhau i wneud hynny.

Rydym yn cydnabod yn llwyr fod llawer o ofalwyr sylweddol rhagorol yn ysmegu. Mae prinder cenedlaethol hefyd o ofalwyr maeth a mabwysiadwyr. Er gwaethaf hyn, mae angen i ni roi blaenoriaeth uchel i ddiogelu iechyd plant yn ein gofal a bydd, yn y dyfodol, yn gorfod cydbwysu elfennau cadarnhaol unrhyw leoliadau yn erbyn effaith negyddol ysmegu.

Polisi Gwasanaeth Maethu Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful ar ysmegu

Disgwyliadau Maethu Cymru Merthyr Tudful:

- Ni fydd unrhyw blentyn o dan 5 oed yn cael ei leoli gyda gofalwyr sy'n ysmegu. Mae'r safon hon yn berthnasol i ofalwyr cyffredinol, rheoliad 26 a gofalwyr person cysylltiedig (perthynas). Mae hyn oherwydd y risgiau iechyd arbennig o uchel i blant ifanc iawn a phlant bach sy'n treulio'r rhan fwyaf o'u diwrnod yn agos at eu gofalwyr yn gorfforol.
- Byddai sigarêts, sigarêts electronig neu bibellau yn cael eu dosbarthu yr un fath â sigarêts arferol ac mae hyn yn seiliedig ar ymchwiliad y Llywodraeth ac argymhellion dilynol.
- Ni ddylid rhoi pob plentyn ag anabledd, sy'n golygu nad ydynt yn gallu chwarae y tu allan yn gorfforol, ni ddylid rhoi pob plentyn sydd â phroblemau anadlu fel asthma a phawb sydd â chlefyd y galon neu glust glud gyda theuluoedd sy'n ysmegu, beth bynnag fo'u hoedran.
- Ym mhob lleoliad maeth cyffredinol, person cysylltiedig (perthynas), rheoliad 26 a lleoliadau mabwysiadol, mae angen cydbwysu'r risgiau iechyd ychwanegol i'r plentyn o gael eu rhoi mewn cartref ysmegu yn ofalus yn erbyn buddion sydd ar gael ar gyfer y lleoliad ar gyfer y

plentyn. Mae hyn oherwydd bod y risgiau sylweddol o ddod i gysylltiad ag ysmegu goddefol yn cynyddu gydag amser.

- Ni ddylai plant o deuluoedd biolegol nad ydynt yn ysmegu gael eu rhoi yn lle gofalwyr sy'n ysmegu.
- Dylai aseswyr a goruchwylio gweithwyr cymdeithasol drafod risgiau ysmegu fel rhan arferol o'r broses recriwtio ac ym mhob adolygiad ar gyfer pob gofalwr maeth.
- Dylid ystyried arferion ysmegu aelodau eraill o'r teulu a ffrindiau sy'n ymweld yn rheolaidd, e.e. dylai neiniau a theidiau neu blant hŷn nad ydynt bellach yn byw gartref fod yn rhan o'r trafodaethau hyn.
- Yna gall gofalwyr sydd wedi rhoi'r gorau i ysmegu am 12 mis gael eu hystyried ar gyfer grwpiau risg uchel - plant o dan bump oed, plant ag anabledd, problemau'r frest, clefyd y galon neu glust glud. Mae hyn oherwydd bod cyfraddau ailwaelu yn ystod y tri i chwe mis cyntaf yn uchel, ar ôl chwe mis mae'r risg o ailwaelu yn llai ac ar ôl 12 mis bydd y rhan fwyaf o bobl yn ddi-smygwyr parhaol. Ar ôl 10 mlynedd o beidio ysmegu, caiff ymgeisydd ei ystyried yn ddi-smygwr at ddibenion yswiriant.
- Dylai gofalwyr sy'n ysmegu gael gwybodaeth ychwanegol am beryglon llosgiadau a thanau o ysmegu. Tân a llosgiadau yw prif achos marwolaeth yn y cartref i blant. Gwaredu sigarêts yn ddiofal yw'r llofrudd unigol mwyaf mewn tanau cartref. Mae arferion fel ysmegu wrth yfed alcohol yn y cartref neu oleuadau yn y gwely yn gyfrifol am un o bob tri (36%) o'r holl danau damweiniol mewn tai sy'n arwain at farwolaethau (<https://www.gov.uk/government/news/smoking-time-bomb-cigarettes-the-most-deadly-cause-of-house-fire-fatalities>).
- Dylai awdurdodau lleol a darparwyr gwasanaethau maethu eraill symud yn gynyddol i sefyllfa lle nad oes mwy o ofalwyr ysmegu yn cael eu recriwtio. Bydd hyn nid yn unig yn gwella iechyd rhai plant sy'n agored i niwed iawn ond bydd yn amddiffyn yr asiantaethau rhag camau cyfreithiol posibl yn y dyfodol.

Disgwyliad gofalwyr

- Mae'n anghyfreithlon i ofalwyr brynu sigarêts i bobl ifanc. Ni ddylid byth ddefnyddio sigarêts fel gwobr am ymddygiad da ymhlith pobl ifanc.

- **Peidiwch ag ysmygu o amgylch plant na chaniatáu i eraill wneud hynny.** Mae eu hysgyfaint yn arbennig o agored i ysmygu.
- Cadwch eich cartref yn ddi-fwg. Gan fod mwg yn aros yn yr awyr, gall plant fod yn agored i fwg hyd yn oed os nad ydynt o gwmpas tra byddwch chi'n ysmygu.
- Ysmygu y tu allan i'r tŷ yn unig.
- **Peidiwch byth ag ysmygu yn y car.** Mae'r crynodiad uchel o fwg mewn lle bach, caeedig yn cynyddu amlygiad teithwyr eraill yn fawr.
- Mae gwybodaeth am effeithiau ysmygu goddefol mewn plant ar gael gan eich meddyg teulu.
- Mae gwybodaeth am effeithiau ysmygu ar iechyd oedolion ar gael gan eich meddyg teulu.
- Mae gwasanaethau'r GIG lleol a chenedlaethol ar gyfer rhoi'r gorau i ysmygu ar gael.

Canllawiau i ofalwyr maeth sy'n gofalu am bobl ifanc sy'n smygu

Mae gofalwyr maeth yn cael eu hannog i gael rheolau tai sy'n annog ysmygu'n weithredol. Gall fod yn ddefnyddiol cael rheol tŷ o 'ddim ysmygu dan do' neu 'dim ond mewn rhai ystafelloedd'. Gall hyn helpu i gyfyngu ar ysmygu heb ei wneud yn ffynhonnell o wrthdaro yn yr aelwyd. Os yw rheolau tai ar ysmygu yn bodoli yna dylent fod yn berthnasol i bawb, gan gynnwys ymwelwyr.

1. Ni chaniateir i unrhyw blentyn / person ifanc o dan 18 oed brynu cynhyrchion tybaco (cyfraith y DU).
2. Ni all gofalwyr maeth sy'n gofalu am blentyn / person ifanc sy'n smygu o dan 16 oed roi caniatâd neu esgusodi'r weithred. Mae'n rhaid iddyn nhw annog person ifanc i stopio a lle bo'n bosibl, mynnu bod y person ifanc yn ysmygu oddi ar ei eiddo. Dylai gofalwyr maeth hysbysu eu gweithiwr cymdeithasol goruchwyllo a Gweithiwr Cymdeithasol y plentyn / person ifanc os nad ydynt yn ymwybodol.

Ffurflen Adborth

Enw Polisi:

Rhowch fanylion adnabod o 'Hanes Dogfennau' o'r clawr blaen

Rhif y fersiwn:

Statws:

(drafft/terfynol)

Dyddiad
ysgrifenedig:

Dyddiad cyhoeddi ar
gyfer ymgynghori

Byddai'r **Grŵp Datblygu Polisi** yn gwerthfawrogi eich awgrymiadau a'ch sylwadau i'w hystyried ar gyfer yr **Adolygiad** nesaf. Hoffem eich adborth ar y ddogfen hon a byddem yn croesawu eich barn ar yr hyn y dylid ei ychwanegu, ei gymryd i ffwrdd neu ei newid. Hoffem hefyd gael gwybod am:

- Materion ymarfer neu hyfforddiant cysylltiedig sy'n seiliedig ar dystiolaeth
- Unrhyw feysydd ymarfer a fyddai o fudd i ofal defnyddwyr gwasanaeth drwy gael eu hychwanegu at y ddogfen, neu unrhyw agweddau eraill ar ymarfer y dylid eu cynnwys yma
- Unrhyw gamgymeriadau ffeithiol neu wallau yn y ddogfen
- Materion cysylltiedig eraill a fyddai'n helpu i lywio'r polisi.

Defnyddiwch y lle isod a gorlifo ar gyfer eich sylwadau.

Ffurflen Adborth

Enw Polisi:

Byddai'n ddefnyddiol pe gallech ddyddio eich sylwadau.

Mae croeso i chi ychwanegu neu atal eich manylion adnabod eich hun fel y gwelwch yn dda.

Dychwelwch eich sylwadau at

Os hoffech gael y wybodaeth hon mewn iaith neu fformat arall, cysylltwch â Rheolwr Tîm Maethu Cymru